

Investigating the Barriers to Effective Communication between Nursing Students and Patients from Nursing Students' Perspective of Yazd Medical Sciences Universities in 2023

Reyhaneh Dehghan Dehnavi¹, Mohammadtaghi Sarebanhassanabadi²,
Zahra Alsadat Hosseini³, Zahra Namjou^{4*}

1- Master of pediatric nursing, Student Research Committee, Shahid Sadoughi University of Medical Sciences, Yazd, Student Research Committee, Shiraz University of Medical Sciences, Shiraz, Iran. ORCID:0000-0001-8999-9348

2- Yazd Cardiovascular Research Center, Non-communicable diseases research institute, Shahid Sadoughi University of Medical Sciences, Yazd, Iran. ORCID:0000-0002-8867-4717

3-Student Research Committee, Shahid Sadoughi University of Medical Sciences, Yazd, Iran. ORCID:0009-0008-0897-6530

4-Research Center for Nursing and Midwifery Care, Non-communicable Diseases Research Institute, School of Nursing and Midwifery, Shahid Sadoughi University of Medical Sciences, Yazd, Iran. ORCID: 0000-0001-7115-8807

*Corresponding Author: Zahra Namjou, Department of Research Center for Nursing and Midwifery Care, Shahid Sadoughi University of Medical Sciences, Yazd, Iran. E-mail: Az.namjou@gmail.com

Received: 2 Jul 2024

Revised: 14 Feb 2025

Accepted: 17 Feb 2025

Abstract

Introduction: Nursing students must have good communication skills as people who interact directly with patients; An accurate understanding of the barriers to effective communication from the point of view of nursing students is an important step toward improving the quality of clinical education and improving their communication skills, so this study determines the barriers to effective communication between nursing students and patients.

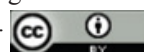
Methods: This is a descriptive-cross-sectional study in which all students (165) of the 7th and 8th semesters of the undergraduate nursing program at Yazd University of Medical Sciences (national, open, and international) were included using a census method. The data collection tool included two sections of demographic information and a questionnaire created by Haghighi and Rooeintan, which was collected online. The analysis was performed using descriptive statistics methods and ANOVA and t-test analytical tests using SPSS 25 software, with a significance level of less than 0.05.

Results: A total of 152 undergraduate nursing students participated in this study. The students identified the area of patient-related communication factors with a mean of (2.69±0.63) as the most effective factor and the factors of student-patient communication with a mean of (2.16±0.64) as the least effective factor in their communication with the patient. Also, the mean score of barriers to effective communication between nursing students and patients was significantly (p=0.005) higher in female students (13.2±3.2) than in male students (11.7±3.2) and married students (23.6±4.4) significantly (p=0.006) than in single students (20.9±5.0).

Conclusions: Individual factors (gender, marital status, communication skills) and patient-related factors (especially the involvement of companions), cultural differences, high workload, and inappropriate environmental conditions are the main barriers to nursing student-patient communication. By providing valuable insights, this research paves the way for designing more effective interventions to improve student-patient communication.

Keywords: Nursing Students, Communication Skills, Barriers, Patient

How to cite this article: Dehghan Dehnavi R, Sarebanhassanabadi M, Alsadat Hosseini Z, Namjou Z, Investigating the Barriers to Effective Communication between Nursing Students and Patients from Nursing Students' Perspective of Yazd Medical Sciences Universities in 2023. Journal of Nursing Education (JNE). February 2025.p66-78(in Persian) ISSN/ © 2025 The Authors. Published by Iranian Nursing Association. This is an open access article under the CC BY license (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

بررسی موانع برقراری ارتباط موثر بین دانشجویان پرستاری و بیماران از دیدگاه دانشجویان پرستاری دانشگاه‌های علوم پزشکی یزد در سال ۱۴۰۲

ریحانه دهقان دهنوی^۱، محمدتقی ساریان حسن آبادی^۲، زهرا السادات حسینی^۳، زهرا نامجو^{۴*}

۱- کارشناسی ارشد پرستاری کودکان، کمیته تحقیقات دانشجویی، دانشگاه علوم پزشکی شهید صدوقی یزد، یزد، کمیته تحقیقات دانشجویی، دانشگاه علوم پزشکی شیراز، شیراز، ایران. ORCID: ۰۰۰۰-۰۰۰۱-۸۹۹۹-۹۳۴۸

۲- مرکز تحقیقات قلب و عروق یزد، پژوهشکده بیماری‌های غیرواگیر، دانشگاه علوم پزشکی شهید صدوقی یزد، یزد، ایران. ORCID: ۰۰۰۰-۰۰۰۲-۸۸۶۷-۴۷۱۷

۳- کمیته تحقیقات دانشجویی، دانشگاه علوم پزشکی شهید صدوقی یزد، یزد، ایران. ORCID: ۰۰۰۹-۰۰۰۸-۰۸۹۷-۶۵۳۰

۴- مرکز تحقیقات مراقبت‌های پرستاری و مامایی، پژوهشکده ی بیماری‌های غیرواگیر، دانشکده پرستاری و مامایی، دانشگاه علوم پزشکی شهید صدوقی یزد، یزد، ایران. ORCID: ۰۰۰۰-۰۰۰۱-۷۱۱۵-۸۸۰۷

*نویسنده مسئول: زهرا نامجو، مرکز تحقیقات مراقبت‌های پرستاری و مامایی، پژوهشکده ی بیماری‌های غیرواگیر، دانشکده پرستاری و مامایی، دانشگاه علوم پزشکی شهید صدوقی یزد، یزد، ایران.

ایمیل: Az.namjou@gmail.com

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۱۱/۲۹

تاریخ بازبینی: ۱۴۰۳/۱۱/۲۶

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۴/۱۲

چکیده

مقدمه: دانشجویان پرستاری به عنوان افرادی که با بیماران تعامل مستقیم دارند، لازم است از مهارت‌های ارتباطی خوبی برخوردار باشند؛ درک دقیق از موانع برقراری ارتباط موثر از دیدگاه خود دانشجویان پرستاری، گامی مهم در جهت بهبود کیفیت آموزش‌های بالینی و ارتقای مهارت‌های ارتباطی آن‌ها است لذا این مطالعه به تعیین موانع برقراری ارتباط موثر بین دانشجویان پرستاری و بیماران می‌پردازد.

روش کار: این پژوهش یک مطالعه توصیفی - مقطعی است که در آن به روش سرشماری، کلیه دانشجویان (۱۶۵ نفر) ترم ۷ و ۸ مقطع کارشناسی پرستاری دانشگاه‌های علوم پزشکی یزد (سراسری، آزاد و بین الملل) وارد مطالعه شدند. ابزار گردآوری داده‌ها، شامل دو بخش اطلاعات دموگرافیک و پرسشنامه موانع برقراری ارتباط دانشجویان پرستاری و بیمار ساخته شده توسط حقیقی و رویین تن بود که به صورت آنلاین جمع‌آوری داده‌ها صورت گرفت. تجزیه و تحلیل به کمک روش‌های آمار توصیفی و هم‌چنین آزمون تحلیلی آنوا و تی تست با استفاده از نرم افزار SPSS نسخه ۲۵ صورت گرفت که سطح معنی‌داری کمتر از ۰/۰۵ در نظر گرفته شد.

یافته‌ها: در این مطالعه در مجموع ۱۵۲ دانشجوی کارشناسی پرستاری شرکت کردند. دانشجویان، حیطة عوامل برقراری ارتباط مربوط به بیماران را با میانگین $(۲/۶۹ \pm ۰/۶۳)$ به عنوان بیشترین و عوامل برقراری ارتباط مشترک بین دانشجویان و بیمار را با میانگین $(۲/۱۶ \pm ۰/۶۴)$ به عنوان کمترین عامل موثر بر ارتباط خود با بیمار شناسایی کردند. هم‌چنین میانگین نمره موانع برقراری ارتباط موثر دانشجویان پرستاری و بیماران در دانشجویان دختر $(۱۳/۲ \pm ۳/۲)$ به طور معناداری $(p=۰/۰۰۵)$ بیشتر از دانشجویان پسر $(۱۱/۷ \pm ۳/۲)$ و در متاهلین $(۲۳/۶ \pm ۴/۴)$ به طور معناداری $(p=۰/۰۰۶)$ بیشتر از مجردها $(۲۰/۹ \pm ۵/۰)$ بود.

نتیجه گیری: عوامل فردی (جنسیت، وضعیت تأهل، مهارت‌های ارتباطی) و عوامل مربوط به بیمار (به ویژه دخالت همراهان) موانع اصلی ارتباط دانشجویان پرستاری-بیمار را تشکیل می‌دهند. این پژوهش راه را برای طراحی مداخلات موثرتر در جهت بهبود ارتباطات دانشجویان-بیمار همچون برگزاری کارگاه‌های آموزشی تخصصی و ایجاد فضاهای خصوصی برای گفتگو با بیمار هموار می‌کند.

کلید واژه ها: دانشجویان پرستاری، مهارت‌های ارتباطی، موانع، بیمار

مقدمه

ارتباط راهی است که انسان‌ها از طریق آن، دنیای اطراف خود را درک می‌کنند. ارتباط به صورت یک فرایند یا تعامل دو طرفه انجام می‌شود و می‌تواند با روش‌های غیر کلامی، کلامی، رو در رو یا غیرحضوری رخ دهد [۱]. ارتباط در رشته‌های علوم پزشکی یک تعامل ساختارمند است که طی آن، داده‌های مرتبط با بیمار جمع‌آوری شده، اطلاعات لازم به وی ارائه می‌شود، مشکلات بیمار تشخیص داده شده و اقدامات آموزشی، حمایتی و مشاوره‌ای برای بهبود وضعیت بیمار انجام می‌گیرد [۲]. ارتباط موثر پرستار با بیمار، کلید اصلی موفقیت در مراقبت‌های بیمارستانی است. برقراری ارتباط ضعیف نه تنها باعث افزایش مدت زمان بستری و نارضایتی بیمار می‌شود، بلکه منجر به هدر رفتن منابع ارزشمند نیز خواهد شد [۳]. لزوم برقراری ارتباط صحیح، به عنوان اصل اساسی برای انجام مراقبت‌های پرستاری بارها مورد تأکید قرار گرفته است و شغل پرستاری نسبت به دیگر مشاغل بیشترین نیاز را به برقراری ارتباط دارد [۴]. علت عمده پرونده‌های قضایی علیه پزشکان و کارکنان پزشکی، خطا در برقراری ارتباط است؛ نه خطاهای علمی [۵]. عامل ۶۸ درصد رخداد‌های منتهی به مرگ در بیمارستان‌های عمومی، ارتباط نادرست می‌باشد [۶]. همچنین آمارها نشان می‌دهند که منشأ اکثر شکایات عمومی و به کارگیری نادرست دستورات توسط بیماران، به علت مشکلات ارتباطی می‌باشند [۷].

مطالعات نشان می‌دهند که وقتی کارکنان امور بهداشتی، دارای مهارت‌های برقراری ارتباط باشند، بسیاری از واکنش‌های مثبت نظیر: رضایت خاطر، تأثیر آموزش‌های داده شده به بیماران، آگاهی از مسائل و مشکلات بیماران، پذیرش بیماری، نگرش حمایت از افراد و کارکنان، حس مشارکت و همکاری در تیم درمانی، مهارت، دانش و نگرش، بهره‌وری و رضایت شغلی در کار افزایش می‌یابد و همچنین خطای درمانی، طول اقامت بیمار در بیمارستان، هزینه‌های درمانی، استرس و فرسودگی شغلی، اضطراب، احساس گناه، درد و علائم بیماری کاهش می‌یابد [۴، ۸].

دانشجویان پرستاری نیز با بیماران به طور مستقیم و طولانی مدت در ارتباط هستند و اغلب در خط مقدم مراقبت قرار دارند و این ارتباط دانشجویان با بیماران به دانشجویان پرستاری در به دست آوردن مهارت‌های پرستاری و آمادگی

پذیرش نقش‌های پرستاری کمک می‌کند و باعث رشد فردی و حرفه‌ای، افزایش صلاحیت، بهبود اعتماد به نفس و انگیزه شغلی دانشجویان می‌شود [۹]. از آنجایی که ارتباط موثر دانشجویان و بیمار، توانمندی آموزشی دانشجویان را افزایش می‌دهد و توجه او را به سمت مراقبت بیمار محور سوق می‌دهد، تمرکز مسئولین آموزش مراقبت‌های بهداشتی به رابطه دانشجویان با بیمار جذب شده است. از آنجا که دانشجویان به عنوان پرستاران آینده بایستی ارتباط موثر با بیمار برقرار کنند و در دوره کارآموزی نیز با افراد و موقعیت‌های ارتباطی متفاوت مواجه می‌شوند، برای افزایش رضایت بیماران، کیفیت مراقبت و همچنین افزایش رضایت دانشجویان از عملکرد خود، این موضوع از چالش‌های مهم دانشجویان به خصوص در بدو ورود به محیط بالینی محسوب می‌شود بنابراین نیاز به مطالعه بیشتری در این زمینه احساس می‌شود [۱۰]. بسیاری از دانشجویان پرستاری اضطراب یا عدم اعتماد به نفس در برقراری ارتباط با بیماران بیان می‌کنند [۱۰]. بر اساس نتایج تحقیقات، مهارت ارتباطی بیشتر دانشجویان در حد ضعیف بوده است [۱۱]. پژوهشگران این مطالعه نیز، طی تجربیات بالینی خود، با مواردی از عدم برقراری ارتباط مناسب بین دانشجویان پرستاری و بیماران مواجه شده و شاهد فقدان آگاهی کافی و مهارت‌های لازم کارکنان درمانی از جمله دانشجویان پرستاری در این زمینه بوده‌اند. ناتوانی در ایجاد یک ارتباط موثر و مطمئن مشکلی است که نمی‌توان آن را نادیده گرفت. با این وجود موانع ارتباطی مختلفی می‌تواند فرایند ارتباطات را تحت تأثیر قرار دهد [۱۲].

در مطالعه سویکالا (Suikkala) و همکاران (۲۰۲۰) به این نتیجه رسیدند که سه عاملی که رابطه دانشجویان پرستاری و بیماران را تسهیل می‌کند، سن بالاتر دانشجویان، زمان تماس کافی با بیمار و شایستگی بالاتر در مراقبت می‌باشد [۱۳]. در مطالعه خدمتی زارع و همکاران (۲۰۲۱) به این نتیجه رسیدند که دانشجویان، عوامل حرفه‌ای را با میانگین (۳/۹۸±۰/۶۵) به عنوان بیشترین و عوامل فردی را با میانگین (۳/۴۴±۰/۵۵) به عنوان کمترین عامل موثر بر ارتباط خود با بیمار شناسایی کردند همچنین در این مطالعه بر اساس دیدگاه دانشجویان به ترتیب عوامل حرفه‌ای، محیطی، شرایط بالینی و آموزشی در درجه اول اهمیت و سپس عوامل اجتماعی و فردی می‌توانند بر ارتباط دانشجویان - بیمار موثر

مورد جنس، وضعیت تاهل، محل سکونت، ترم، رضایت از رشته، آشنایی با رشته، گذراندن دوره آموزشی خاص در زمینه مهارت ارتباطی با مددجو، داشتن آگاهی لازم و کافی در زمینه مهارت‌های ارتباطی با مددجو از نظر خودتان و داشتن علاقه به رشته پرستاری بود. پرسشنامه موانع برقراری ارتباط دانشجویان پرستاری و بیماران در سال ۲۰۱۸ توسط حقیقی و رویین‌تن ساخته شده است [۱۴]. حقیقی و رویین‌تن جهت اعتبار علمی ابزار از روش اعتبار محتوا استفاده کردند، بدین ترتیب که پرسشنامه به ۱۰ نفر از اعضای هیأت علمی دانشکده پرستاری و مامایی دانشگاه علوم پزشکی اهواز تحویل داده شد و نظرات اصلاحی ایشان احراز گردید. ثبات آن نیز با روش آزمون-آزمون مجدد (retest-test) بررسی شد و پایایی آن با ضریب همبستگی بالاتر از ۰/۸ مورد تأیید قرار گرفت. این پرسشنامه شامل ۳۵ سوال پنج گزینه‌ای بر اساس مقیاس لیکرت درباره‌ی موانع برقراری ارتباط بین دانشجوی و بیمار در چهار زمینه‌ی عوامل مربوط به بیمار (۸ سوال)، عوامل مربوط به دانشجو (۱۶ سوال)، عوامل مشترک بین دانشجو و بیمار (۶ سوال) و عوامل محیطی (۵ سوال) بوده که بر اساس مطالعات موجود در بررسی متون و مقالات انجام شده در این زمینه تهیه شده‌اند. همچنین آلفای مربوط به هر حیطه به شرح زیر می‌باشد: آلفای عوامل مربوط به بیمار (۸ سوال) ۰/۸۴۶، عوامل مربوط به دانشجو (۱۶ سوال) ۰/۸۷۲، عوامل مشترک بین دانشجو و بیمار (۶ سوال) ۰/۷۱۸ و عوامل محیطی (۵ سوال) ۰/۷۹۲. این سوالات از گزینه‌ی بسیار زیاد تا اصلاً را دارا می‌باشند. در این قسمت فرد پاسخ دهنده میزان تأثیر موانع ذکر شده را بر ارتباطش تعیین می‌کند و بر اساس گزینه‌ها امتیازی از ۰ تا ۴ را به آن تعلق می‌دهد. نحوه‌ی نمره‌گذاری گزینه‌ها به این صورت است که به گزینه اصلاً (۰)، کم (۱)، متوسط (۲)، زیاد (۳) و بسیار زیاد (۴) داده می‌شود. حداکثر میانگین نمرات ۴ و حداقل میانگین نمرات در هر حیطه صفر می‌باشد و نقطه برش نمرات ۲ در نظر گرفته شد [۱۴].

این مقاله از طرح پژوهشی مصوب و دفاع شده در شورای تخصصی پژوهش علوم پزشکی شهید صدوقی یزد به کد اخلاق (IR.SSU.SPH.REC.1401.112) استخراج شده است. پس از کسب مجوزهای اداری لازم پژوهش علوم پزشکی شهید صدوقی یزد و رعایت کلیه اصول اخلاقی پژوهش، برای جمع‌آوری داده‌ها از نسخه الکترونیکی

باشند [۱]. مطالعه حقیقی و رویین‌تن (۲۰۱۸) نشان داد که دانشجویان، حضور بیمار در محیط ناآشنای بیمارستان، اعتماد به نفس پایین دانشجو، مقاومت و عدم تمایل بیمار به برقراری ارتباط، تفاوت زبان محاوره‌ای بین دانشجویان پرستاری و بیماران به عنوان موانع عمده‌ی ارتباط موثر بین دانشجویان پرستاری و بیماران ذکر کردند [۱۴]. مطالعه میرزایی و همکاران (۲۰۱۷) نشان داد که مهارت‌های ارتباطی در میان دانشجویان پرستاری نامطلوب و بیشترین ضعف مهارت‌های ارتباطی در حیطه‌های مهارت‌های کلامی و غیرکلامی ارتباط و همچنین احترام به مددجو می‌باشد [۱۱] از آنجایی که ارتباط درمانی با بیماران از مهارت‌های ضروری دانشجویان پرستاری و فارغ‌التحصیلان جدید است که هم‌زمان با فراگرفتن جنبه‌های مراقبت عملی نیاز دارند [۱۳] و با استناد به مطالعات انجام شده مبنی بر اینکه دانشجویان پرستاری نمی‌توانند ارتباط موثری با بیماران برقرار کنند و از طرفی افراد در دوران دانشجویی با بیشتری برای آموزش دیدن و رفع نیازهای خود دارند [۱۴] با توجه به اهمیت بسزای ارتباط مؤثر بین دانشجویان پرستاری و بیماران، انجام پژوهش‌های عمیق‌تر در این زمینه و بررسی جامع نظرات دانشجویان، می‌تواند به ارتقای کیفی این مهارت و در نهایت بهبود روند مراقبت از بیماران کمک شایانی کند. از این رو برآن شدیم که مطالعه‌ی حاضر را با عنوان بررسی موانع برقراری ارتباط موثر بین دانشجویان پرستاری و بیماران از دیدگاه دانشجویان پرستاری علوم پزشکی یزد انجام دهیم.

روش کار

پژوهش حاضر از نوع مقطعی، توصیفی است که در دانشکده‌های پرستاری علوم پزشکی یزد (سراسری، آزاد و بین‌الملل) انجام شد. کلیه دانشجویان مقطع کارشناسی پرستاری ترم ۷ و ۸ که به روش سرشماری وارد مطالعه شدند. معیار ورود، داشتن سابقه شروع کار بالینی با بیمار در دوران دانشجویی (شروع دوره کارورزی در بخش عمومی بزرگسالان) و داشتن تمایل به شرکت در پژوهش و معیار خروج، سابقه بیش از ۳ ماه کار دانشجویی در نظر گرفته شد.

ابزار گردآوری اطلاعات، از دو قسمت فرم دموگرافیک و پرسشنامه موانع برقراری ارتباط دانشجویان پرستاری و بیماران ساخته بود. فرم دموگرافیک شامل سوالاتی در

جمع‌آوری شده از پرسشنامه‌ها، با استفاده از نرم افزار SPSS نسخه ۲۵ و با سطح اطمینان ۹۵ درصد مورد بررسی و تجزیه و تحلیل آماری قرار گرفت. آمار توصیفی داده‌ها، انحراف معیار، میانگین و فراوانی هستند. جهت تجزیه و تحلیل داده‌های جمع‌آوری شده از آزمون آنوا و تی تست استفاده شد. سطح معنی داری کمتر از ۰/۰۵ در نظر گرفته شد.

یافته‌ها

از ۱۶۵ دانشجوی مقطع کارشناسی پرستاری ترم ۷ و ۸ و ۱۵۲ نفر پرسشنامه را تکمیل کردند. از این تعداد (۱۵۲ نفر)، ۱۱۹ نفر مجرد (۰/۷۸/۳) و ۸۵ نفر دختر (۰/۵۵/۹) بودند و ۶۲ نفر (۰/۴۰/۸) از افراد شرکت‌کننده گفته‌اند که پیش از ورود به این رشته با آن آشنایی داشتند. ۱۰۵ نفر (۰/۶۹/۱) از رشته خود رضایت دارند و همچنین ۱۰۳ نفر (۰/۶۷/۸) از آنان بیان کردند که دوره‌ی خاصی را در زمینه چگونگی برقراری ارتباط با بیماران نگذرانیده‌اند. ولی ۸۰ نفر (۰/۵۲/۶) معتقد بودند که آگاهی لازم برای برقراری ارتباط موثر با بیماران را دارند.

پرسشنامه استفاده شد. به این ترتیب که با هماهنگی دانشکده‌ها و اخذ تاییدیه از معاونت آموزشی، در بازه زمانی (خرداد ماه ۱۴۰۲ - شهریور ماه ۱۴۰۲) جمع‌آوری داده‌ها از طریق ارسال لینک (<https://forms.gle/g4EgM9z1H-mEPpoQ26>) در بستر فضاهای مجازی (شبکه‌های اجتماعی تلگرام و واتس‌آپ) مربوط به گروه‌های دانشجویی ترم ۷ و ۸، انجام شد. بدین ترتیب هر دانشجویی که تمایل به شرکت در مطالعه داشت، از طریق لینک ارسالی، وارد صفحه پرسشنامه می‌شد و پس از تکمیل پرسشنامه، اقدام به ثبت و ارسال آن می‌نمود. برای اینکه یک کاربر فقط یک پرسشنامه را تکمیل کند، به این منظور به هر کاربر یک شناسه منحصر به فرد (Unique ID) اختصاص داده شد. این شناسه در دیتابیس ذخیره شد و در صورت تکرار شناسه، از تکمیل مجدد پرسشنامه جلوگیری شد. به منظور رعایت ملاحظات اخلاقی، پرسشنامه‌ها بدون نام جمع‌آوری شد و به دانشجویان اطمینان داده شد که اطلاعات محرمانه خواهند ماند. تکمیل و ارسال پرسشنامه، به عنوان رضایت آگاهانه دانشجویان برای شرکت در مطالعه تلقی گردید. داده‌های

جدول ۱. میانگین و انحراف معیار موانع ارتباط موثر بین دانشجویان پرستاری و بیماران

انحراف معیار $\pm$ میانگین	موانع برقراری ارتباط موثر بین دانشجویان و بیماران
۰/۶۴ $\pm$ ۲/۱۶	عوامل مشترک بین دانشجویان و بیماران
۰/۸۷ $\pm$ ۲/۰۳	تفاوت جنسیت بین دانشجویان و بیماران
۰/۸۶ $\pm$ ۲/۴۷	تفاوت فرهنگی بین دانشجویان و بیماران
۰/۹۷ $\pm$ ۲/۰۶	تفاوت مذهبی بین دانشجویان و بیماران
۰/۹۴ $\pm$ ۱/۸۰	اختلاف طبقاتی بین دانشجویان و بیماران
۰/۹۷ $\pm$ ۲/۱۷	تفاوت سن دانشجویان و بیماران
۰/۱۰ $\pm$ ۲/۴۰	تفاوت زبان محاوره‌ای بین دانشجویان و بیماران
۰/۶۳ $\pm$ ۶۹/۲	عوامل مربوط به بیماران
۰/۸۳ $\pm$ ۲/۷۸	عدم آگاهی بیماران از موقعیت و شرح وظایف دانشجویان پرستاری
۰/۹۵ $\pm$ ۲/۹۰	نگرش منفی بیماران نسبت به دانشجویان پرستاری
۰/۹۸ $\pm$ ۲/۵۲	مقاومت و عدم تمایل بیماران به برقراری ارتباط
۰/۹۳ $\pm$ ۲/۳۱	عدم توجه و تمرکز بیماران
۰/۸۱ $\pm$ ۲/۶۵	اضطراب و نگرانی، درد و ناراحتی جسمی بیماران
۰/۸۸ $\pm$ ۲/۷۳	انتظار بیش از حد بیماران

انحراف معیار ± میانگین	موانع برقراری ارتباط موثر بین دانشجو و بیمار
۲/۹۴±۰/۹۵	دخالت‌های زیاد همراهان بیمار
۲/۶۸±۰/۹۱	حضور همراهان بیمار بر بالین بیمار
۵۴/۲±۵۵/۰	عوامل مربوط به دانشجویان پرستاری
۲/۴۳±۰/۹۸	عدم آشنایی دانشجو با پرسیجر
۲/۰۷±۰/۸۶	مشکلات خارج از بخش
۲/۵۳±۰/۹۰	کمبود امکانات در بخش
۲/۷۱±۰/۹۱	فقدان آموزش مهارت‌های ارتباطی
۲/۶۵±۱/۰۱	دل‌سردی و بی‌علاقگی نسبت به رشته‌ی خود
۲/۶۳±۰/۹۰	کمبود آگاهی دانشجو از مفهوم ارتباط و مهارت‌های ارتباطی
۲/۷۳±۰/۹۷	اعتماد به نفس پایین دانشجو
۲/۳۲±۰/۹۸	نگرش منفی دانشجو نسبت به بیمار
۲/۴۷±۱/۰۲	عدم تمایل دانشجو به برقراری ارتباط با بیمار
۲/۵۱±۰/۸۵	درک ناکافی دانشجو از نیازها و وضعیت بیمار
۲/۴۳±۰/۹۳	تجارب ناخوشایند دانشجو در برخورد‌های قبلی با بیماران
۲/۵۹±۱/۰۲	نحوه‌ی ارتباط سایر اعضای تیم بهداشتی با دانشجو
۲/۷۵±۰/۸۸	مشغله‌ی کاری زیاد دانشجویان در طول روز در بخش
۲/۶۸±۰/۸۴	نداشتن وقت و فرصت کافی
۲/۶۳±۰/۹۵	ترس از انتقال بیماری از بیمار
۲/۵۵±۱/۰۲	وضعیت اقتصادی نامناسب دانشجو و گرفتن شیفت‌های کاری زیاد
۲/۵۱±۶۶/۰	عوامل محیطی
۲/۳۱±۰/۸۹	حضور بیمار در محیط ناآشنای بیمارستان
۲/۵۵±۰/۸۷	محیط شلوغ بخش [سر و صدای زیاد و رفت و آمد فراوان]
۲/۶۲±۰/۸۸	شرایط نامناسب محیطی [عدم تهویه‌ی مناسب، گرما و سرمای زیاد محیط، نور نامناسب، بوی نامطبوع و...]
۲/۴۷±۰/۹۲	غیر بهداشتی بودن اتاق بیمار
۲/۵۸±۰/۸۶	وجود بیمار شدیداً بدحال در بخش

دانشجویان از بین موانع مؤثر بر ارتباط دانشجو-بیمار، محیطه عوامل مربوط به بیماران را به عنوان بیشترین و عوامل مشترک بین دانشجو و بیمار را به عنوان کمترین عامل مؤثر بر ارتباط خود با بیمار شناسایی کردند. بیشترین نمره کسب شده مربوط به دخالت‌های زیاد همراهان بیمار و کمترین نمره کسب شده مربوط به اختلاف طبقاتی بین دانشجو و بیمار می‌باشد (جدول ۱).

تفاوت فرهنگی بین دانشجویان پرستاری و بیماران در محیطه عوامل مشترک بین دانشجویان پرستاری و بیماران، دخالت‌های زیاد همراهان با میانگین در محیطه عوامل

مربوط به بیماران، مشغله‌ی کاری زیاد دانشجویان در طول روز در بخش در محیطه عوامل مربوط به دانشجویان پرستاری و شرایط نامناسب محیطی در محیطه عوامل محیطی مهم‌ترین موانع ارتباطی بودند. اختلاف طبقاتی بین دانشجویان پرستاری و بیماران در محیطه عوامل مشترک بین دانشجویان پرستاری و بیماران، عدم توجه و تمرکز بیمار در محیطه عوامل مربوط به بیماران، مشکلات خارج از بخش در محیطه عوامل مربوط به دانشجویان پرستاری و حضور بیمار در محیط ناآشنای بیمارستان در محیطه عوامل محیطی کمترین موانع ارتباطی بودند (جدول ۱).

دانشجویان از بین موانع مؤثر بر ارتباط دانشجو-بیمار، محیطه عوامل مربوط به بیماران را به عنوان بیشترین و عوامل مشترک بین دانشجو و بیمار را به عنوان کمترین عامل مؤثر بر ارتباط خود با بیمار شناسایی کردند. بیشترین نمره کسب شده مربوط به دخالت‌های زیاد همراهان بیمار و کمترین نمره کسب شده مربوط به اختلاف طبقاتی بین دانشجو و بیمار می‌باشد (جدول ۱).

تفاوت فرهنگی بین دانشجویان پرستاری و بیماران در محیطه عوامل مشترک بین دانشجویان پرستاری و بیماران، دخالت‌های زیاد همراهان با میانگین در محیطه عوامل

جدول ۲. مقایسه میانگین نمره عوامل مشترک موانع برقراری ارتباط موثر بین دانشجویان پرستاری و بیماران براساس متغیرهای دموگرافیک

نمره عوامل مشترک بین دانشجویان پرستاری و بیماران		متغیر	
P-value	انحراف معیار $\pm$ میانگین		
۰/۶۷۶	۱۲/۸۲ $\pm$ ۳/۵۱	مرد	جنس
	۱۳/۰۷ $\pm$ ۳/۷۶	زن	
۰/۲۰۹	۱۲/۷۶ $\pm$ ۳/۳۷	مجرد	تاهل
	۱۳/۶۶ $\pm$ ۴/۴۵	متاهل	
۰/۳۰۲	۱۲/۵۷ $\pm$ ۳/۳۴	خوابگاه	محل سکونت
	۱۳/۲۰ $\pm$ ۳/۸۱	نزد خانواده	
۰/۹۰۷	۱۳/۰۵ $\pm$ ۳/۳۸	۷	ترم
	۱۲/۹۴ $\pm$ ۳/۶۸	۸	
۰/۱۸۱	۱۲/۴۸ $\pm$ ۳/۸۰	بله	آشنایی با حرفه
	۱۳/۲۸ $\pm$ ۳/۵۲	خیر	
۰/۵۹۳	۱۳/۰۶ $\pm$ ۳/۴۲	بله	رضایت از رشته
	۱۲/۷۲ $\pm$ ۴/۱۱	خیر	
۰/۸۸۴	۱۲/۹۰ $\pm$ ۴/۱۸	بله	دوره آموزشی
	۱۲/۹۹ $\pm$ ۳/۳۷	خیر	
۰/۲۶۹	۱۲/۶۵ $\pm$ ۳/۷۸	بله	آگاهی لازم
	۱۳/۳۰ $\pm$ ۳/۴۷	خیر	
۰/۵۸۵	۱۳/۰۴ $\pm$ ۳/۴۴	بله	علاقه به رشته
	۱۲/۶۳ $\pm$ ۴/۴۲	خیر	

بین موانع ارتباطی در حیطه عوامل مشترک بین دانشجویان پرستاری و بیماران و متغیرهای دموگرافیک تفاوت معناداری وجود ندارد.

جدول ۳. مقایسه میانگین نمره عوامل برقراری ارتباط موثر مربوط به بیماران براساس متغیرهای دموگرافیک

نمره عوامل مربوط به بیماران		متغیر	
P-value	انحراف معیار $\pm$ میانگین		
۰/۰۴۰	۲۰/۵۹ $\pm$ ۵/۴۰	مرد	جنس
	۲۲/۲۹ $\pm$ ۴/۶۶	زن	
۰/۰۰۵	۲۰/۹۴ $\pm$ ۵/۰۶	مجرد	تاهل
	۲۳/۶۳ $\pm$ ۴/۴۸	متاهل	
۰/۳۹۰	۲۱/۱۰ $\pm$ ۵/۱۵	خوابگاه	محل سکونت
	۲۱/۸۲ $\pm$ ۵/۰۰	نزد خانواده	
۰/۷۶۰	۲۱/۸۸ $\pm$ ۵/۲۰	۷	ترم
	۲۱/۵۰ $\pm$ ۵/۰۵	۸	
۰/۵۸۴	۲۱/۲۷ $\pm$ ۵/۲۹	بله	آشنایی با حرفه
	۲۱/۷۳ $\pm$ ۴/۹۰	خیر	
۰/۲۶۳	۲۱/۲۳ $\pm$ ۵/۱۶	بله	رضایت از رشته
	۲۲/۲۳ $\pm$ ۴/۸۰	خیر	
۰/۴۶۸	۲۱/۹۸ $\pm$ ۵/۱۵	بله	دوره آموزشی
	۲۱/۳۳ $\pm$ ۵/۰۲	خیر	
۰/۶۰۲	۲۱/۷۵ $\pm$ ۵/۱۶	بله	آگاهی لازم
	۲۱/۳۱ $\pm$ ۴/۹۶	خیر	
۰/۰۹۴	۲۱/۲۰ $\pm$ ۵/۱۴	بله	علاقه به رشته
	۲۲/۹۳ $\pm$ ۴/۵۰	خیر	

بین موانع ارتباطی در حیطه عوامل مربوط به بیماران و برخی از متغیرهای دموگرافیک مانند جنسیت و وضعیت تأهل تفاوت معناداری وجود دارد ($p < ۰/۰۵$).

جدول ۴. مقایسه میانگین نمره عوامل برقراری ارتباط موثر مربوط به دانشجویان پرستاری براساس متغیرهای دموگرافیک

نمره عوامل مربوط به دانشجویان پرستاری		متغیر	
P-value	انحراف معیار $\pm$ میانگین		
۰/۰۶۶	۳۹/۲۸ $\pm$ ۸/۰۴	مرد	جنس
	۴۱/۹۴ $\pm$ ۹/۳۲	زن	
۰/۰۳۱	۳۹/۹۵ $\pm$ ۸/۳۴	مجرد	تاهل
	۴۳/۳۶ $\pm$ ۱۰/۰۸	متاهل	
۰/۰۷۹	۳۹/۱۸ $\pm$ ۹/۱۴	خوابگاه	محل سکونت
	۴۱/۷۷ $\pm$ ۸/۵۶	نزد خانواده	
۰/۵۱۴	۴۲/۰۵ $\pm$ ۹/۷۲	۷	ترم
	۴۰/۶۰ $\pm$ ۸/۷۵	۸	
۰/۷۴۲	۴۰/۴۸ $\pm$ ۸/۷۶	بله	آشنایی با حرفه
	۴۰/۹۶ $\pm$ ۸/۹۶	خیر	
۰/۹۹۷	۴۰/۷۷ $\pm$ ۹/۲۰	بله	رضایت از رشته
	۴۰/۷۶ $\pm$ ۸/۱۱	خیر	
۰/۹۰۲	۴۰/۸۹ $\pm$ ۸/۷۰	بله	دوره آموزشی
	۴۰/۷۰ $\pm$ ۸/۹۶	خیر	
۰/۳۵۷	۴۱/۴۰ $\pm$ ۹/۷۲	بله	آگاهی لازم
	۴۰/۰۶ $\pm$ ۷/۷۸	خیر	
۰/۸۵۶	۴۰/۷۰ $\pm$ ۹/۰۲	بله	علاقه به رشته
	۴۱/۰۳ $\pm$ ۸/۲۶	خیر	

بین موانع ارتباطی در حیطه عوامل مربوط به دانشجویان پرستاری و متغیر دموگرافیک وضعیت تأهل تفاوت معناداری وجود دارد (p < ۰/۰۵).

جدول ۵. مقایسه میانگین نمره عوامل برقراری ارتباط موثر محیطی براساس متغیرهای دموگرافیک

نمره عوامل محیطی		
متغیر	انحراف معیار ± میانگین	P-value
جنس	مرد	۱۱/۷۳ ± ۳/۲۵
	زن	۱۳/۲۰ ± ۳/۲۱
تاهل	مجرد	۱۲/۴۱ ± ۳/۲۴
	متاهل	۱۳/۰۶ ± ۳/۵۴
محل سکونت	خوابگاه	۱۲/۹۳ ± ۳/۴۹
	نزد خانواده	۱۲/۳۱ ± ۳/۱۷
ترم	۷	۱۲/۷۲ ± ۳/۳۲
	۸	۱۲/۵۲ ± ۳/۳۱
آشنایی با حرفه	بله	۱۲/۹۶ ± ۳/۵۹
	خیر	۱۲/۲۶ ± ۳/۰۸
رضایت از رشته	بله	۱۲/۶۰ ± ۳/۴۲
	خیر	۱۲/۴۲ ± ۳/۰۶
دوره آموزشی	بله	۱۳/۷۵ ± ۳/۰۹
	خیر	۱۱/۹۸ ± ۳/۲۶
آگاهی لازم	بله	۱۳/۲۱ ± ۳/۲۷
	خیر	۱۱/۸۱ ± ۳/۲۱
علاقه به رشته	بله	۱۲/۴۸ ± ۳/۳۹
	خیر	۱۲/۸۳ ± ۲/۹۶

بین موانع ارتباطی در حیطه عوامل محیطی و برخی از متغیرهای دموگرافیک مانند جنسیت، گذراندن دوره آموزشی و آگاهی لازم در مهارت ارتباط با مددجو تفاوت معناداری وجود دارد ($p < ۰/۰۵$).

بحث

مطالعه حاضر با هدف تعیین موانع برقراری ارتباط موثر بین دانشجویان پرستاری و بیماران از دیدگاه دانشجویان پرستاری دانشگاه‌های علوم پزشکی یزد در سال ۱۴۰۲ انجام شد.

دانشجویان دختر و متاهل گزارش کردند که در مقایسه با دانشجویان پسر و مجرد خود، موانع ارتباطی بیشتری را تجربه می‌کنند. دانشجویان متاهل ممکن است تجربیات و چالش‌های خاصی داشته باشند که دانشجویان مجرد با آن‌ها مواجه نیستند. این تجربیات می‌تواند شامل مدیریت زمان بین تحصیل و زندگی خانوادگی باشد که ممکن است منجر به موانع ارتباطی بیشتری شود. علاوه بر این، آن‌هایی که خود را فاقد مهارت‌های ارتباطی می‌دانستند، امتیاز بیشتری در موانع درک شده کسب کردند. با این حال، این یافته‌ها نیازمند کاوش بیشتر است، زیرا مطالعات دیگر چنین همبستگی‌هایی را شناسایی نکرده‌اند [۱۴، ۱۵]. در مطالعه میرحق جو اختلاف معناداری بین وضعیت تأهل، سابقه آموزش مهارت‌های ارتباطی و میانگین نمره مهارت‌های ارتباطی عمومی وجود داشت. بطوریکه افراد متأهل و با سابقه آموزش مهارت‌های ارتباطی، میانگین نمره مهارت‌های ارتباطی عمومی بالاتری را کسب کردند [۱۶] و همچنین در مطالعه شهبازی از دیدگاه دانشجویان در مورد عوامل فردی، عوامل اجتماعی و عوامل حرفه‌ای ارتباط با متغیرهای دموگرافیک (جنس، ترم تحصیلی، وضعیت اشتغال و محل سکونت) رابطه معناداری وجود داشت [۱۷]. تأثیر جنسیت، وضعیت تأهل و مهارت‌های ارتباطی درک شده سوالات جالبی را مطرح می‌کند. آیا دانشجویان دختر یا دانشجویان متاهل در زندگی شخصی خود با چالش‌های ارتباطی متفاوتی مواجه هستند که به محیط بالینی انتقال می‌دهند؟ به طور مشابه، آیا فقدان درک شده از مهارت‌های ارتباطی نشان دهنده یک شکاف واقعی یا یک مشکل اعتماد است؟ تحقیقات بیشتری برای کشف این ارتباطات بالقوه مورد نیاز است.

در حیطه‌ی عوامل مشترک بین دانشجویان پرستاری و بیماران، یافته‌ها تفاوت‌های فرهنگی را به عنوان برجسته‌ترین مانع در ارتباط دانشجویان بیمار برجسته می‌کنند. تغییرات زبان محاوره‌ای و مشکلات درک لهجه‌های بیمار به عنوان موانع قابل توجهی ظاهر شد که بازتاب تحقیقات قبلی بود [۹، ۱۴]. جالب توجه است که تفاوت‌های رتبه

اجتماعی کمترین امتیاز را به دست آوردند و با ادبیات موجود همسو شدند که تأثیر آن را بر ارتباطات پرستار و بیمار به حداقل می‌رساند [۱۴، ۱۸]. غلبه تفاوت‌های فرهنگی و لهجه‌های زبانی می‌تواند موانع مهمی باشند و برنامه‌های آموزشی باید استراتژی‌هایی را برای پر کردن این شکاف‌ها در اولویت قرار دهند. جالب توجه است که وضعیت اجتماعی کمتر تأثیرگذار به نظر می‌رسد، نشان می‌دهد که تمرکز بر حساسیت فرهنگی ممکن است مؤثرتر از آموزش آداب معاشرت باشد.

در بعد عوامل مربوط به بیماران، ادراک دانشجویان نشان داد که دخالت بیش از حد همراه بزرگترین مانع مربوط به بیمار است، در حالی که عدم تمرکز بیمار کمترین امتیاز را دریافت می‌کند. این برخلاف مطالعه قبلی است که در آن مقاومت بیمار و حضور همراه به ترتیب به عنوان مهمترین و کمترین موانع ظاهر شدند [۱۴]. همچنین در مطالعه دیگر، کمترین مانع را برای وجود همراه بیان می‌کنند که ناهمسو با نتیجه این مطالعه است [۱۸]. در مطالعه دیگر دخالت‌های زیاد همراهان بیمار را به عنوان مهم‌ترین مانع برقراری ارتباط پرستار با بیماران ذکر کرده‌اند [۱۲]. موانع درک شده توسط دانشجویان در این حیطه، بینش‌های ارزشمندی را ارائه می‌دهد. در حالی که دخالت بیش از حد همراه به نظر می‌رسد مغل باشد، عدم تمرکز بیمار ممکن است نشان دهنده مسائل عمیق‌تری مانند اضطراب یا داروهای مسکن باشد. داده‌های متناقض در مورد تأثیر همراهان نیاز به رویکردی دقیق‌تر، با در نظر گرفتن عواملی مانند شخصیت بیمار و نقش همراه تأکید می‌کند.

در زمینه عوامل مربوط به دانشجویان پرستاری، بیشترین نمره موانع برقراری ارتباط از دیدگاه دانشجویان، مشغله‌ی کاری زیاد دانشجویان در طول روز در بخش می‌باشد. در مطالعه‌ی حجم کاری دانشجویان پرستاری جز اولویت‌های دانشجویان در برقراری ارتباط نبود که با این مطالعه هم‌خوانی ندارد در صورتی که در مطالعه دیگر مشغله کاری زیاد پرستاران از موانع برقراری ارتباط بود [۱۵، ۱۹]. کمترین نمره در این حیطه مربوط به مشکلات خارج از بخش بوده است. در حالی که کمترین مانع در این حیطه، در مطالعه‌ی دیگر کمبود امکانات بخش است [۱۴]. تأثیر قابل توجه حجم کار بر ارتباطات دانشجویان نگرانی‌هایی را ایجاد می‌کند. برنامه‌های پرستاری باید راه‌هایی را بیابند تا

نتیجه گیری

نتایج این مطالعه نشان داد که بر اساس دیدگاه دانشجویان، عوامل فردی (جنسیت، وضعیت تأهل، مهارت‌های ارتباطی) و عوامل مربوط به بیمار (به ویژه دخالت همراهان) موانع اصلی ارتباط دانشجوی پرستاری-بیمار را تشکیل می‌دهند. پیشنهاد می‌شود تا با برگزاری کارگاه‌های آموزشی تخصصی برای ارتقای سطح آگاهی و مهارت‌های ارتباطی دانشجویان در زمینه‌های مختلف فرهنگی، فراهم کردن فضاهای خصوصی و آرام برای گفتگو بین بیمار، همراهان و تیم درمانی از جمله دانشجویان در جهت رفع موانع برقراری ارتباط بین دانشجویان پرستاری و بیماران برآیند.

سپاسگزاری

پژوهشگر ضمن قدردانی از حمایت مالی کمیته تحقیقات دانشجویی و معاونت پژوهشی و فناوری دانشگاه علوم پزشکی یزد، از همکاری صمیمانه کلیه همکاران و دانشجویان گرامی که در انجام این پژوهش مشارکت فعال داشتند، تشکر و قدردانی می‌نماید.

تضاد منافع

هیچ گونه تضاد منافی بین نویسندگان وجود ندارد.

دانشجویان را با مهارت‌های ارتباطی تجهیز کنند و در عین حال بار کاری آن‌ها را بپذیرند و با استفاده از فناوری‌های به روز از بارکاری دانشجویان بکاهند.

در زمینه عوامل محیطی، این مطالعه بر فراگیر بودن شرایط محیطی نامناسب به عنوان یک مانع مهم تأکید می‌کند که یافته‌هایی را از دیدگاه پرستاران، بیماران و سایر دانشجویان تأیید می‌کند [۱۹-۲۱]. در مقابل، ناآشنایی بیمار با محیط بیمارستان، عاملی که در جاهای دیگر به عنوان یک مانع اصلی شناخته می‌شود [۱۴]. کمترین امتیاز را دریافت کرد. فراگیر بودن محیط‌های نامناسب به عنوان یک مانع، یک مسئله حیاتی در سطح سیستم را برجسته می‌کند. بیمارستان‌ها باید ایجاد فضاهایی را در اولویت قرار دهند که ارتباطات موثر را تسهیل می‌کند، این ممکن است شامل کاهش سطح سر و صدا، اطمینان از روشنایی کافی و فراهم کردن فضاهای اختصاصی باشد. از محدودیت‌های این مطالعه، صرفاً بر دیدگاه دانشجویان تمرکز کرده و نظر سایر اعضای تیم درمان و بیماران را لحاظ نکرده است. برای دستیابی به درک جامع‌تر، پیشنهاد می‌شود مطالعه‌ای مقایسه‌ای با مشارکت همه افراد مرتبط انجام شود تا ابعاد مختلف مسئله بهتر روشن شود و راهکارهای عملی‌تری برای بهبود ارائه گردد.

References

1. Khedmatizare M, Norouzinia R, Aghabarary M, Taher Harikandeie SS. Assessment of Factors Affecting Student-Patient Relationship from the Viewpoints of Nursing Students in Alborz University of Medical Sciences Journal of Nursing Education. 2021;10(3):45-54.
2. Bagherzadeh R, Vahedparast H, Kamali F, Gharibi T, Dehghani L. Paramedical College Students' Attitude about the Training and Utilization of Communication Skills between Students and Patients in Bushehr University of Medical Sciences Educational Development of Judishapur. 2016;7(3):298-306.
3. Wune G, Ayalew Y, Hailu A, Gebretensaye T. Nurses to patients communication and barriers perceived by nurses at Tikur Anbessa Specilized Hospital, Addis Ababa, Ethiopia 2018. International Journal of Africa Nursing Sciences. 2020;12:100197. <http://dx.doi.org/10.1016/j.ijans.2020.100197>
4. Rostami H, Golchin M, Mirzaei A. Evaluation Of Communication Skills Of Nurses From Hospitalized Patients' Perspective. Nursing and Midwifery Journal. 2012;10(1):0-.
5. Pejhmankhah S, Farajzadeh Z, Nakhaei M, Saadatjoo SA, Kianfar S. Effective factors in communication with patients and barriers from nurse's perspective Val-e-Asr hospital- Birjand. Modern Care Journal. 2008;5(1):46-.
6. Ghiyasvandian S, Zakerimoghadam M, Ebadi A, Abdolrahimi M. Facilitators and Barriers of Communication between Nursing Student and Patient: A Systematic Review. Journal of Health

- Promotion Management. 2017;6(5):59-68. <http://dx.doi.org/10.21859/jhpm-07038>
7. Ramezani S, Kargar M, Talebizadeh M, Taheri L, Zahedi R. Barriers of Nurse-patient's effective Communication from nurse's viewpoint. *Education and Ethics in Nursing*. 2013;2(4):1-6.
  8. Aghabarari M, Mohammadi I, Varvani-Faraahani A. Barriers To Application Of Communicative Skills By Nurses In Nurse-Patient Interaction: Nurses And Patients'perspective. *Iran Journal of Nursing* 2009;22(19-31).
  9. Nakhaee S, Nasiri A, Alizade M, Javadi f, Ebrahim Abadi Z. Factors Affecting Student-patient Relationship: The Nursing Students' Viewpoints in Birjand University of Medical Sciences. *Iranian Journal of Medical Education*. 2014;14(8):695-703.
  10. Cannity KM, Banerjee SC, Hichenberg S, Leon-Nastasi AD, Howell F, Coyle N, et al. Acceptability and efficacy of a communication skills training for nursing students: Building empathy and discussing complex situations. *Nurse Education in Practice*. 2021;50:102928. <https://doi.org/10.1016/j.nepr.2020.102928>
  11. Mirzaei- Alavijeh M, Motlagh M, Hosseini S, Jalilian F. Nursing Students Communication Skills with Patients in Kermanshah University of Medical Sciences Research in Medical Education. 2017;9(3):54-47. <http://dx.doi.org/10.29252/rme.9.3.54>
  12. Heshmatifar N, Asaroodi A. Assessing barriers to effective Nurse-patient communication in educational hospitals of Sabzevar. *The Journal of Research Committee of Students at Sabzevar University of Medical Sciences* 2015;19(2):36-46.
  13. Suikkala A, Leino-Kilpi H, Katajisto J, Koskinen S. Nursing student-patient relationship and related factors—A self-assessment by nursing students. *Journal of Clinical Nursing*. 2020;29(21-22):4030-44. <https://doi.org/10.1111/jocn.15426>
  14. Haghighi S, Rooeintan M. Effective Communication Barriers between Nursing Students and Patients from Nursing students' Point of View in Ahvaz in 2013-14 Educational Development of Judishapur. 2018;9(3):148-57.
  15. Khedmatizare M, Norouzinia R, Aghabarary M, Taher Harikandeie SS. Assessment of Factors Affecting Student-Patient Relationship from the Viewpoints of Nursing Students in Alborz University of Medical Sciences. 2 *Journal of Nursing Education*. 2021;10(3):45-54.
  16. Mirhaghjou S N, Nayebe N, Majd Teymouri R, Kazemnejad Leily E. Communication skills and related factors within patient by nursing student. *Journal of Holistic Nursing and Midwifery*. 2015;25(2):93-101.
  17. Shahbazi S, Moradi R, Mirzaii H, Rezaei Z. Investigating the effective factors on patient communication from the viewpoint of nursing students in Isfahan teaching hospitals *Zanko Journal of Medical Sciences*. 2023;23(79):0-14.
  18. Habibzadeh H, Dehgannejad J, Hoseinzadeghan F, Bafandehzende M. Barriers To Establishing Effective Communication Between Nurse And Patient According To Nursing Students' Viewpoints Urmia Nursing And Midwifery Faculty. *Nursing and Midwifery Journal*. 2019;17(9):696-704.
  19. Aghabarary, Varvani-Farahani, Mohammadi. Barriers to Application of Communicative Skills by Nurses in Nurse-Patient Interaction: Nurses and Patients' Perspective. *Iran Journal of Nursing*. 2009;22(61):19-31.
  20. Rostami H, Montazam M, Ghahremanian. Survey of Education Barriers from Nurses and Patients Viewpoint. *Avicenna Journal of Nursing and Midwifery Care*. 2010;18(1):50-60.
  21. Amoah VMK, Anokye R, Boakye DS, Acheampong E, Budu-Ainooson A, Okyere E, et al. A qualitative assessment of perceived barriers to effective therapeutic communication among nurses and patients. *BMC nursing*. 2019;18:4. <https://doi.org/10.1186/s12912-019-0328-0>